

23/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

Znaky mého apoštolství se mezi vámi projevíly s přesvědčivou vytrvalostí, v znameních, dívech a mocných činech.
(2. Korintským 12, 12)

Skutky apoštolské 14, 1-20

Nezvyklé rozdělení

Ikonium (dnes Konia v Turecku), město na rozsáhlé náhorní planině, protknuté dvěma obchodními cestami a dvěma potoky tekoucími od blízkých hor bylo skutečnou oázou. Ikonium bylo správním centrem severní části provincie Galacie. Celá provincie byla poněkud zaostalá. V prvním století se tam mluvilo lykaonitsky, což bylo velmi nezvyklé. Díky zaostalosti se lidé dali naočkovat lecjakými myšlenkami. S Galatskými měl apoštol starosti i později, však známe naléhavost jeho biblického dopisu. *Zaostalost a nevzdělanost překáží víře. Ruku v ruce s evangeliem se šíří rozhled a gramotnost. Je to až dodnes? Je křesťanství dnes synonymem vzdělanosti nebo tmářství?*

Apoštolé začali v Ikonijské synagóze, jak měli ve zvyku. Nicméně evangelium zasahovalo hned i pohany. Židé, kteří neuvěřili, se dali dohromady s pohany, kteří neuvěřili, takže se obyvatelstvo města rozdělilo napříč. V rozděleném městě Pán Bůh dal apoštolům dost prostoru, Nicméně nezvyklé spojení přineslo i radikální plány na zahubení apoštolů. Proto museli odejít.

Đábel dokáže spojit Sparťany a Slávisty, pokud cítí nebezpečí. Dal dohromady Židy a pohany, když šlo o všechno. Dovede rozdělit i jinak jednotnou rodinu Židů na dvě části, dokonce pohan jde proti pohanovi. Evangelium přináší spojení, které nikdy nebylo a rozdělení, které nikdo nečekal.

Evangelium nepřináší přirozenou jednotu a poklid! ¹ *S jakými představami máme evangelium přirozeně spojeno dnes?*

Kázání pro pohany

V Lystře, asi 32 km od Ikonie vzdálené, apoštolé pomohli na nohy ochrnutému, který věřil tomu, co Pavel kázal. V tu chvíli byla zapomenuta slova kázání a z Barnabáše byl Zeus a z Pavla Hermés. Pavel byl totiž výřečnější jako posel bohů z Olympu, Hermés. ² Bohové v lidské podobě, to byl pro Lysterské skutečný zážitek. Evangelium o Ježíši Kristu, který přišel v lidském těle se smýklo k pohanským bájím. To apoštoly upřímně vyděsilo. A navíc, když se stali centrem zájmu a uctívání oni, vedlo je to k radikálnímu odmítnutí. Roztržený šat znamenal upřímné znepokojení.

Jaké zmatení mysli lze čekat dnes, když se zvěstuje evangelium? Jak jednají dnešní křesťané, pokud se stanou středem zájmu – dělá jim to dobře, nebo je uctívání děsí jako apoštoly?

Slyšíme tu úryvek kázání apoštola Pavla, které bylo naprosto jiné, než jsme slyšeli v židovském prostředí. Pán Bůh je tu představován jako ten, který byl vždycky a který vyvádí člověka z mlhy marnosti a zmatených bájí k jasnému vztahu stvoření obracejícího se ke Stvořiteli a Pánu.

Když ďábel neuspěje s mazáním medu kolem pusy, přijde s klackem nebo s kamením. V tu chvíli začali úřadovat Židé z Antiochie Pisidské a Ikonie, kteří se za apoštoly táhli jako smrad a zmámili lid k agresivitě. Jak je možné, že toho, kterého by před několika minutami uctívali, dokázali ukamenovat k smrti? Takový zvrat dokáže udělat každý člověk v okamžiku. Stačí pomyslet na Kristovo ukřižování. Stačí aby jeho život byl pod vládou zlého. Jeho motivy totiž rozhodují.

Pavla však Pán potřeboval, tak jej nechal vstát. Bylo to bezmála vzkříšení. A nebylo to jen jednou. ³

¹ *Myslíte, že jsem přišel dát zemi pokoj? Ne, pravím vám, ale rozdělení! Neboť od této chvíle bude rozděleno v jednom domě pět lidí: tři proti dvěma a dva proti třem, budou rozděleni otec proti synu a syn proti otci, matka proti dceři a dcera proti matce, tchyně proti snaze a snacha proti tchyni.* (Lukášovo evangelium 12, 51-53) To jsou Ježíšova slova!

² *Hermés* Syn Dia a Maii se narodil na hoře Kylléné v Arkádii. Je ochráncem cest a poutníků, ale i zlodějíčků, bohem obchodu, lsti a podvodu a v neposlední řadě poslem bohů. Nikdo jej nemůže předčít v chytrosti, bystrosti a dokonce ani v krádeži. *Hermetika* je umění vykládat uzavřené a tajné. *Hermetický* je výraz pro uzavřenost a oddělení.

³ (2. dopis Korintským, 11, 23-27) *...ve vězení jsem byl vícekrát, ran jsem užil do sytosti, smrti jsem často hleděl do tváře. Od Židů jsem byl pětkrát odsouzen ke čtyřiceti ranám bez jedné, třikrát jsem byl trestán holí, jednou jsem byl kamenován, třikrát jsem s lodí ztroskotal, noc a den jsem jako trosečník strávil na širém moři. Častokrát jsem byl na cestách - v nebezpečí na řekách, v nebezpečí od lupičů, v nebezpečí od vlastního lidu, v nebezpečí od pohanů, v nebezpečí ve městech, v nebezpečí v pustinách, v nebezpečí na moři, v nebezpečí mezi falešnými bratřími, v námaze do úpadu, často v bezesných nocích, o hladu a žízni, v častých postech, v zimě a bez oděvu.*

24/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

Rád přijímám slabost, urážky, útrapy, pronásledování a úzkosti pro Krista.

Vždyť právě když jsem slabý, jsem silný.

(2. Korintským 12, 10)

Skutky apoštolské 14, 21- 15, 3

Mnoho učedníků získáno za cenu mnohého utrpení

Představa o tom, že je křesťanství možné šířit mocí a silou byla vystřídána pocitem převahy, ve kterém se to rozumělo jaksi samo od sebe. Křesťanský náboženský profil byl brán za samozřejmost. Obojí byl a je nesmysl. Ale jsou i další nesmysly: Křesťanství se nešíří ani samo od sebe, jak zní představa post socialistických křesťanů vydržovaných státem. To ještě zmutovalo do představy, že je možné evangelium zvěstovat za americké peníze či za peníze „někoho“ zvenčí. To je už přímo zhýralost!

Cena nového života je samozřejmě ohromná. Nejprve je třeba zakalkulovat vstupní částku, kterou složil sám Pán Ježíš. Pak dostává smysl i další investice v lidském úsilí a námaze – a dokonce i bolest příkoří a nepochopení, které snesli apoštolé. Pavel byl kamenován (Zajímavé, že děšť kamenů nesl sám! Ne s Barnabášem... Asi se nedozvíme proč. Prostě to Pán chtěl, aby znal cenu svého povolání, aby si byl vědom ceny odpuštění, které dostal u damašku při obrácení...) Byl kamenován uvnitř města, což bylo nezvyklé (viz Štěpán, který byl kamenován za městem). Pak jej teprve vytáhli ven, aby nebyli postihováni za vraždu. Mimo město platily jiné zákony. Pavel vypadal jako mrtvý. Lékař Lukáš by napsal, že byl mrtvý, pokud by skutečně byl. Jenže Pavel obstoupen učednickým kolektivem vstal a vrátil se zpět do města, aby odešel dále. Pán Ježíš jej ještě potřeboval v Derbe, kam s Barnabášem odešel.

Ustanovovali starší

Posloužili mnohým v Derbe a považovali cestu za uzavřenou. Cesta domů byla naplánována přes nebezpečnou Lystru, Ikonii a Antiochii Pisidskou. Na cestě apoštolé ustanovovali (není řečeno, že by to bylo na základě obecných voleb, ale dá se to tušit) samosprávu společenství křesťanů, čímž potvrdili ustavení samostatných sborů. Kdo byl vhodný pro správu sboru, to nacházíme spíše v epištolách⁴, než zde.

Zvláštním a v dnešní době velmi nezvyklým poselstvím povzbuzovali bratry a sestry: *Musíme projít mnohým utrpením, než vejdemo do Božího království.* Tomu se dnes vyhýbáme. Není to populární. Většinou bychom mluvili o velkém probuzení a mnohých divech a velkých sborech a objemných sbírkách na práci, o počtech mládeže. Jen si promítněte, co slyšíme! Také to utrpení moc nehraje do noty. To předpokládá nějaké napětí! Křesťanství hraje svou roli jako náboženství domluvy, smíru, klidu... *Jak se do něj vejde utrpení?*

„Zásadně Ne!“ se změnilo na „Ano, ale...“

Evangelium bylo nedávno jen pro Židy. Pro pohany platilo zásadní „Ne!“ Jenže Pán Bůh vychovával Petra k širšímu pohledu (jak jsme už četli) a povolal si Pavla jako apoštola pohanů. Jenže: Představy židovských učedníků se těžko měnily. Neustále lpěli na zásadách, které by jim umožnily řídit společenství. Tentokrát šlo o podivnou podmínku pro spasení – musíte se nechat obřezat, vlastně *požidovštit*. Proto se vyvinulo „Ano, ale!“ A jeho zastánci, kteří nikdy nic nevytvořili a nijak nikdy nenastrčili krk se vždy nastěhovali těsně za apoštoly a začali převracet to, co apoštolé učili. Tentokrát přišli z Jeruzaléma do sboru plného zájmu o misi, do Syrské Antiochie. Pavel pro takové způsoby nemá příliš mírná slova, je ostrý jako břitva.⁵ S Stylu „Ano, ale...“ říká zásadní „Ne!“ *Je třeba říci něčemu zásadní „Ne“? V čem být nesmlouvaví? V čem jsme v nebezpečí říkat „Ano, ale...“ nebude to zřejmě pro obřízku, kterou požadovali poslové z Jeruzaléma.*

4 1. dopis Timoteovi, 3. kapitola

5 Galatským 5, 1-12

26/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

Vidělo se Duchu svatému i nám!

(Skutky apoštolů 15, 28, Kralicky)

Skutky apoštolské 15

Petr hlavou církve

Když Pán Ježíš ustanovil Petra hlavou církve⁶, nezmocnil jej k rozhodování za všechny. Zmocnil jej, aby snesl, že bude na cestě spásy první, že si mnohé probojuje dříve, než ostatní. Ustanovení je znamením povinnosti. Petr nemůže jinak, musí jít proti Jeruzalémským, když se postavili proti evangeliu. Vyřkl to ve větě, kterou je třeba vždycky hájit: *Věříme přece, že jsme stejně jako oni spaseni milostí Pána Ježíše.* (11. verš) Jakékoliv „Ano, ale...“ je pro něj *pokoušením Boha*, protože zákon nemohli unést otcové a ani přítomní Židé. Jak je to pravdivé!

Petr svým úvodem udělal místo Pavlovi a Barnabášovi. Ti začali vyprávět, jak to bylo v Galácii mezi pohany. Teď je Pavla dobře slyšet, nikdo jej neokřikuje a jeho slova mají váhu. Biblický text říká, že všichni *zmlkli a poslouchali*. To je paráda! To by se před nějakým časem nestalo! Petrovo povolání za hlavu církve je povolání k dělání místa bratřím. Taková je dnes úloha kazatelů a starších: Dělat místo sestrám a bratřím.

Jakub hledá porozumění

Jakub provedl rychlovýklad tří prorockých textů (Amos 9, 11; Izajáš 45, 21n, Jeremjáš 12, 15) a dokazoval nevyhnutelnost přijetí pohanů. Jak jsme už před časem říkali, křesťané potřebují strávit zjevení Boží a k tomu je nutná i ta konference. Židé se uvolili *nedělat potíže pohanům* (19. verš). Jakubův názor byl přijatelným kompromisem. Židovský požadavek na obřizku všech byl nahrazen mnohoznačným vyjádřením: *Vždyť Mojžiš má odedávna po městech své kazatele, kteří čtou jeho Zákon v synagógách každou sobotu* (21. verš) Takže bylo jasno, že židovský dohled nad evangeliem nebude narušen. Byl to vlastně první apoštolský koncil a přes onen kompromis byl jeho závěr poměrně převratný. Spis, který jako výsledek putoval do Antiochie, to vlastně byla první bula. A je radost jí číst. Odmítnutí *zneklidňování a matení* (24. verš) je jasné a přímočaré. Slova o *jednomyslném rozhodnutí* (25. verš) také docela hřejí.

Toto jest rozhodnutí Ducha svatého i naše

Zprávu o výsledcích koncilu nesl do Antiochie tým, který měl zájem povzbudit bratry a sestry. Církev tímto kompromisem získala, bratři se *zklidnili a zaradovali* (31. verš). Jemné „Ano, ale...“ je přijato s radostí také proto, že jej přinesli proroci Sílas a Barsabáš. Dobré zprávy mají nosit lidé, mají je vysvětlovat a doporučovat, církev z nich má žít. Také proto, že dopis je jasnou rehabilitací Pavla a Barnabáše, kterým je přiznána statečnost a zkušenost v Božím díle (26. verš). To je vzácné vyjádření směrem z Jeruzaléma! Sílasovi se vidělo, že má zůstat v Antiochii (viz v textu NEB chybějící 34. verš)

Musíme se naučit vděčnosti za rozumný kompromis. Jaké kompromisy jsou před námi? Získáme jimi nebo ztratíme i svou tvář? Církev se rozhoduje pomalu a složitě. Když má Duch svatý navrch, jde dílo Boží dopředu. Kdyby se vidělo především nám a tedy se muselo vidět i Duchu svatému, to by byla katastrofa, kterou církev ve svých dějinách také zná. Co se vidí Duchu svatému u nás?

⁶ Matoušovo evangelium 16, 18n: *A já ti pravím, že ty jsi Petr; a na té skále zbuduji svou církev a brány pekla ji nepřemohou. Dám ti klíče království nebeského, a co odmítneš na zemi, bude odmítnuto v nebi, a co přijmeš na zemi, bude přijato v nebi.*"

27/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

Duch svatý zabránil zvěstovat Slovo v provincii Asii, procházeli Frygií a krajinou galatskou.

(Skutky apoštolů 16, 6)

Skutky apoštolské 15, 35 - 16, 15

Pavel nepůjde s každým

Nepřekonatelný důvod k hádce. Pavel nechtěl pokračovat s Janem Markem a jistě měl pádný důvod. Mladý muž apoštoly opustil když šlo do tuhého. Barnabáš je však přesvědčen, že Jan Marek je dobrým spolupracovníkem a taky neustoupí. Vydávají se tedy spolu na cestu přes Kypr. Nic o nich nevíme, což neznamená, že jim Pán Bůh nepožehnal. Díky Lukášovi sledujeme cestu Pavlova: Ten si vybral jiného kolegu, Silase (Silvána) a vydal se rovnou do Galácie. Jde městy, kterými už prošel. Je to důležité, když se vracíme na místa, kudy nám Pán Bůh dal jít. V Lystře jim padl do oka Timoteus a Pavel jej chtěl vzít s sebou na cesty. Timoteus měl dobré svědectví ze všech stran. Ale: všichni věděli, že jeho tatínek byl pohan. A možná to byl nějaký arcipohan! A tak je Timoteus obřezán. Důvod? Z ohledu na židy! To na první pohled nesedí! Titus obřezán nebyl ⁷. Tam se Pavel vzpříčil a Timoteus ano! Nepochopitelný ústupek!

Dá se tomu porozumět tak, že v případě teorie, že spasení je jen pro obřezané a jinak požidovštěné, Pavel říká rozhodné „Ne!“ A ve chvíli, kdy je zapotřebí být Židu Žid a Řeku Řek, přiblížit se jim, není třeba nikoho dráždit. Timoteus je obřezán a tečka. Nejsou tu žádné posvátné souvislosti.

Duch Ježíšův nedovolil

Pavel a Silván spolu s Timoteem předávali závazná stanoviska jeruzalémského koncilu a vyřachovávali tak popatlané náboženství, ve kterém bylo evangelium spojováno s požadavky zákona podmiňujícími spásu. To samo byla velká a důležitá práce. Ale dvakrát narazili na Boží meze. Nesměli jít severněji do provincie Ázie a ani na krok nesměli do Bithýnie. I tak může vypadat Boží řízení. Člověk by tak moc chtěl sloužit a sám Duch Páně mu to zakáže! Ale nikdy to není samoučelné. Pavel nesedí na zadku, dostává jiný směr!

Přeplav se do Makedonie a pomoz nám!

Zjevení makedonského muže jej nasměrovalo do Evropy. Filipis bylo naprostým zvratem ve stylu Pavlovy služby. Nemohl začít v synagóze. Město Filipis užívalo zvláštní práva jako samostatná kolonie. Proto v něm bylo zoufale málo Židů. Ani deset mužů, aby dali dohromady synagógu ⁸. Kdo byl tedy ten Makedonec z vidění? Komu měl pomoci? Kde jej najít? U řeky ⁹ našel Pavel ženu – Lýdii, která se zjevně zabývala barvením a úpravou látek a stala se první Evropankou v Kristu. Pavel neváhal být hostem v jejím domě.

Sneseme náboženství krizi? Tady byly nejméně tři těžké chvíle: hádka s Barnabášem, obřezat či neobřezat Timotea a rezignovat na svaté plány služby v Ázii a Bithýnii. A čtvrtý nápor už není tak zřetelným: potřeba změnit styl služby. Ve Filipis nešlo praktikovat to, co v předcházejících místech. Tam nikoho výsledky jeruzalémského koncilu nezajímaly.

⁷ Galatským 2

⁸ Minjan – (počet, hebrejsky מנין od slova מונה mone, počítat) je společenství deseti dospělých židovských mužů (tj. těch, kteří prošli rituálem Bar Micva), kteří se shromáždili k modlitbě. Jedná se o minimální počet, bez něhož se nesmí konat žádná veřejná pobožnost. Toto opatření má uchránit židovské společenství před individualismem a zánikem. Zároveň židé věří, že v takovémto shromáždění přebývá šechina (Boží přítomnost).

⁹ Když nebyla synagoga, k modlitbám se chodilo k tekoucí vodě. Tam byla modlitebna.

28/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

"Věř v Pána Ježíše, a budeš spasen ty i všichni, kdo jsou v tvém domě."

(Skutky apoštolů 16, 31)

Skutky apoštolské 16, 16 - 40

Médium ve službách evangelia?

Médium nejhoršího spiritistického střihu! Proč? Právě proto, že říkalo pravdu! Pavel a Silas skutečně zvěstovali spásu. Mladá otrokyně říkala, co sama nechtěla. Pýthijská věštyně z Delf. Byla to nešťastnice, která by daleko radši sháněla životní lásku, a tady vedena zlým duchem pracovala pro pasáky, kteří na ní silně vydělávali. Taková *Mladá Fronta Včera*. A pokud věštila, bylo vše v pořádku. Oběma to mohlo sypat! Pavel mohl mít svoje spasené a oni zase svoje peníze. Obě strany mohly být spokojeny! Ale Pavel to pokazil. Vyhnal zlého ducha z dívky *na dvě doby*. Křehký obchodní mír byl v tu ránu pryč! Najednou začalo vadit, že jsou Židé! A ty nemožné řeči, které tu rozšiřují, to se nedá poslouchat! Filipští Římané byli pobouřeni! Velice si dávali záležet na římském občanství. I proto Pavel připomíná později Filipským křesťanům z římského vězení (Filipenským 3, 20) že to nejdůležitější občanství je v nebesích.¹⁰

Jakou cestou se dostat k žaláříkovu srdci?

Šlo to taky *ráz na ráz*. Okamžitě byly šaty dole a Pavel a Silas pro svobodu mysli zažili kruté římské bičování. Timoteus byl výprasku ušetřen. A ještě je strčili do vězení a ponořili je tak do nejistot, jak to všechno může ještě zítra pokračovat. Tady si pyšná římská kolonie chtěla upevnit svoje sebevědomí. Nikdo nebude sahat na jejich obchody!

Pavlovi a Silasovi soudci dopřáli to, co nebylo dopřáno mnoha vězňům. Měli možnost být spolu a tuhle osudnou chybu, kterou nacisté a komunisté tak často neopakovali, rychle využili. Měli dva *trumfy v rukávě*: Byli také Římané, měli stejné občanství jako jejich trýznitelé a věděli, že se Filipští zachovali proti právu. A pak měli občanství Božího království. Na to vsadili více: Modlili se a zpívali. Všechnu sílu mysli vložili do Božích věcí, aby nemuseli myslet na ponížení a kruté bolesti. Přišla Boží odpověď. Zemětřesení s nezvyklým účinkem: odemykalo pouta i dveře a nezavalovalo lidi. Všichni vězni byli živi a neutekli. To byly divy! Žalářík také nemusel utéci ze života, protože by jej za prázdné vězení stihl trest.

Výsledek? Celý dům žaláříkův je Kristův! Nešlo by to bez toho? Třeba, že by mu apoštolé dali letáček... Nešlo! Evangelizace není vyjížděkou na výletní lodi! Je to dřina!

Takhle se s Římany jednat nebude!

Nazítří měli soudci a představení města jiné starosti. Proto chtěli ty dva buřiče pustit a poslali biřice, aby jejich vzkaz vyřídili. Pánové po výprasku a věznění dostali za vyučenou už dost... Už ví, co jsou to velké Filipy! Soudci by rádi vyměnili kulisy. Taková lapálie! Římské město žije vážnějším starostmi a obchod bude zase vzkvétat! Najdeme si jinou komoditu než věštby!

Jenže takhle se s Pavlem a Silasem nebude jednat, jsou přece Římané a mají právo na řádný soud! Teď zas dostali *na dvě doby* lekci ti *Pepíci z filipské radnice*! Nikoho tu nebudou mlátit jen tak! Musí přijít sami a vyvést římské občany s omluvou z vězení. A tu se provinční charakter Filipských ukázal podruhé, zabralo to. Pánové přišli, omluvili se a poprosili Pavla a Silase, aby šli jinam.

Hrdost Božích dětí a hrdost římských občanů, co je víc?! Pavel používal občas obojí občanství.

Každé postavení má své místo – i to naše pozemské i to nebeské.

Pýthon (mýtický had z Delf) přece nebude zvěstovat evangelium! I kdyby to dělal správně, je to celé špatně! My máme své nástroje, svoje formy. Jeden den ve vězení a kruté římské bičování udělaly víc, než pýthijská publicita.

¹⁰ A pro čilé kontakty s Římem bylo pochopitelné, že Filipany pozdravovali bratří, *zvláště ti, kteří jsou z císařského domu*. (Filipenským 4, 22)

29/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

„Koho takto uctíváte, a ještě neznáte, toho vám zvěstují“

(Skutky apoštolů 17, 23)

Skutky apoštolské 17, 15 - 34

Pavla rozruší množství model

Pavel je sám v Athénách. Šel napřed a tak se dívá, chodí do synagógy a povídá si s lidmi. Pavel má jedno téma: *Ježíš a zmrtvýchvstání* (17, 18) Nepovyšuje se nad Athénské, ale vedle práce v synagóze přijímá obecně athénský styl v tom, že s občany na trhu (Agóra) mluví a diskutuje. Dovede oslovit *stoiky*¹¹ i *epikurejce*¹². Přestože jsou v Athénách přítomni Židé, mají tam svou synagógu, Pavlova slova působí na Athéňany divně. Buď byli Židé v Athénách uzavřeni ve své synagoze, nebo o Bohu nemluvili a byli rádi za obchodní vztahy, tedy neprovokovali slovy o Bohu Tvůrci. Obojí je zlé.

Pavla rozrušil při turistické prohlídce způsob uctívání bohů. Proč? Je Pavel nábožensky upjatý na náboženství s jedním Bohem? Uvědomuje si zmatení a neefektivnost takové víry? Pocítil naději v úctě neznámému bohu, že by mohli mít místo pro pochopení Boha živého? Pravděpodobně nešlo o urážku pravověrné teologie, ani o naděje. Spíše Pavel pochopil, jak zruďná je taková cesta. Protože Athéňané pracovali s každým novým božstvem, měli zájem i o Pavlova boha, který jim připadal nový. Pantheon pracuje stylem: *Poznat, získat, přejmenovat, zkrotit a použít podle svého*.

Athénské kázání

Vystoupali na Marsovo skalisko, na areopág, kde původně vládla aristokratická rada Athén, později to byl jen soudní dvůr, kde se soudily hrdelní zločiny – a diskusní fórum. Tady Pavel – na prostředku prostranství – začíná své kázání, které je tolik podobné tomu z Lystry (14, 15nn).

Pavlova řeč začíná odvážnou ilustrací o neznámém bohu, kterou mohl začít jakýkoliv filozof hájící nové náboženství. Pavel mluví o obecně přijímaných věcech s citem a kolegiálnítou. *Vy uctíváte – já uctívám*. Představuje dále Boha jako Tvůrce a Pána všeho, jenž nepotřebuje aktivitu lidí, aby žil. Není závislý na službě lidí, naopak všem dává příležitost, aby jej ve stvoření a jeho existenci tápavě hledali. Není totiž daleko od nikoho z nás. Přesvědčení, že díky Bohu či božstvům vlastně žijeme a dýcháme, to je společné všem uctíváčům – zase se přiblížil Athéňanům až na dotek - cituje z antických autorů¹³ – tedy mluví o Athéňany přijímaných věcech a používá prostou logiku, když mluví o povaze božství, které přece nemůže být ze zlata, stříbra a kamene. Potřetí se velice laskavě přiblíží Athéňanům, když tvrdí, že Pán Bůh promíjí úctu k modlám, s přihlédnutím k nemožnosti poznat skutečnost¹⁴. Nyní zvěstuje plnou pravdu a vede k pokání. Boží shovívavou milost uzavírá slovy o soudu, který bude skrze Krista, jenž vstal z mrtvých. Načež je přerušen smíchem a nezájmem. Propadl. Kde byla chyba?

Že Pavel dovedl změnit svou řeč, to není chyba. To je výzvou pro každého, kdo vysvětluje čemu věří (co jiného je kázání) a musí přemýšlet, ke komu mluví.

Slabé výsledky?

Pavel nezaložil v Athénách sbor. Bývá mu vytýkáno, že tak nebiblické kázání nemohlo mít ani jiný výsledek. Nedoložená tradice říká, že Dionýsius byl prvním athénským biskupem. Slabá náplast. Nicméně, dva doložitelní lidé, kteří uvěřili, stáli za celou tu athénskou kampaň, kterou Pavel

11 *Stoikové*: Obecně velice ukáznění lidé, kteří ve vědomí řádu osudu počítali s příčinou. Tedy politicky odpovědní. Mohli být křesťanství blízko – a také byli – ale neměli osobního Boha. Stoikové byli panteisté a rozumáři, kteří se cynicky snažili srovnat s realitou. Tvrdě na sobě pracovali, aby se smířili s realitou. Vzdorovali vášním a za vrchol považovali např. *apatii* (nenáruživost).

12 *Epikurejci*: Ctili dobro a slast a vyhýbali se strachu z božstev (mají svou práci a svůj svět) a smrti. Přátelští a dobrým stránkám lidského života otevření lidé, kteří se vyhýbali politické odpovědnosti. Na křesťanství měli – a mají – vliv. V této filozofii byl přítomen sociální cit a ochota pomoci trpícím. *Blaženější je prokázat příteli dobrodiní, než je od něho přijímat; přítel buď ochoten příteli obětovat i vlastní život*.

13 Cituje z *Epimenida* (600 před Kristem) *Arata* (315-240 před Kristem) a *Cleanta* (331-233 před Kristem)

14 Z toho pohledu je až komické, že římskokatolická církev změnila Desatero tak, aby vypadlo druhé slovo o zapovězeném uctívání obrazů a soch – což se běžně dělá k nerozeznání stejně s pohanskými kultury – a rozdělila poslední slovo (tedy deváté) na dvě, aby zůstalo Desatero deseti slovy.

podnikl. Nasazení v synagóze, diskuse na trhu a veřejné slyšení v parlamentu.

30/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

„Židé žádají zázračná znamení, Řekové vyhledávají moudrost, ale my kážeme Krista ukřižovaného.“
(1. Korintským 1, 22)

Skutky apoštolské 18, 1 - 18

Krajnosti apoštolské služby

Pavel se v Athénách Silase a Timotea nedočkal. Vyšel napřed do Korintu. A tam se seznámil s kolegy (manželský pár Priscilla a Akvila) kteří měli stejné řemeslo a pracoval s nimi. Samozřejmě při tom také kázal po sobotách a snažil se o kontakt se Židy i pohany.

A když přišel Silas s Timoteem, tak na Pavla pracovali a on jen kázal. Tedy pracovali za něj a pro něj. A se Židy došel až do krajnosti – začali se rouhat a odporovali mu natolik, že udělal to, co přikazoval Pán Ježíš učedníkům. I ten prach, který nasbíral v synagóze, vyklepal na jejím prahu¹⁵ a odešel se věnovat výhradně pohanům.

Pavlov styl připouštěl obě krajnosti. Je ochoten jít pracovat. Kolik kněží a kazatelů je toho dnes schopno? A na druhé straně si je Pavel vědom hodnoty svého kázání a jen káže, druhé nechá – na sebe - pracovat. Považují dnes lidé službu Slovem Božím za práci? Kandidáty služby Pánu je třeba pocvičit v obojím. Neumí-li se uživit prací hlavou a rukama ve světě, nemá právo se živit jen Slovem.

U sousedů

Odešel ze synagogy. Jenže nešel daleko, usadil se v sousedním domě v rodině bohobojného pohana Tita Justa a tam za ním chodili Židé, kteří nesouhlasili s jeho odchodem ze synagogy a dokonce jeden ze staršovstva synagogy tam uvěřil. Pavel se pohyboval na hraně, což je znát i z dopisů Korintským. Svou existencí těsně vedle synagogy zcela vědomě velice Židy provokoval. A přesto nemohl jinak. Už neměl ani vlastní kuráž (a to je u Pavla co říct!), sám si byl vědom, že dělá šílenou věc¹⁶, ale dostalo se mu nebeského povzbuzení: „*Neboj se! Mluv a nemlč, protože já jsem s tebou a nikdo ti neublíží. Mnozí v tomto městě patří k mému lidu.*“ (18, 9n)¹⁷ Z Ničeho¹⁸ vybudoval sbor, z pohanů je najednou církev. A nikdy to s Korintskými nebylo jednoduché; na začátku a ani později – však jim Pavel psal a jeden z těch dopisů se „radši ztratil“ jak moudře uvážil Duch svatý, abychom nevěděli všechn pelyněk... Přesto je tu velké Boží dílo! Osmnáct měsíců¹⁹ Pavlovy práce v Korintu přineslo své ovoce. Možná se musíme zeptat: „Pane, jak dál? Jak si to představuješ Ty tady v Říčanech?“

Důležití lidé

Židovský odpor byl tak zběsilý, že byl až naivní. Popadli Pavla a chtěli se soudit – o židovský zákon před římským soudcem. Ale i to by bylo možné, kdyby to Pán Bůh dovolil – a kdyby tam byl jiný soudce, třeba nějaký úplatný a mrzký člověk. Padli však na soudce římského prokonzula Gallia, původem ze Španělska, který byl adoptován senátorem Luciem Juniem Galliem. Biologickým otcem Galliovým však byl Lucius Annaeus Seneca (Seneca starší) a Gallio měl dobrou výchovu v právu, logice a diplomacii. Namočil se do toho lepšího z římských bestiářů (za vlády Caliguly a Nera). A víme z dobových dokumentů, že další císař Claudius Lucia Gallia nazýval svým přítelem.

15 Dvanácti i Sedmdesáti učedníkům Pán dal jasná pravidla: „*A když vás někde nepřijmou, odejděte z onoho města a setřeste prach se svých nohou na svědectví proti nim.*“ (Lukáš 9, 5 a 10, 11)

16 *Protože svět svou moudrostí nepoznal Boha v jeho moudrém díle, zalíbilo se Bohu spasit ty, kdo věří, bláznovskou zvěstí.* (1. Korintským 1, 21)

17 Pán mohl minit právě později zmíněného Gallia, který byl přivelen do Korintu téměř na stejnou dobu, jakou tam působil Pavel! Stejně tak se dá myslet na ty, kteří mají dílem Pavlovým uvěřit.

18 ...neurozené v očích světa a opovržené Bůh vyvolil, ano vyvolil to, co **není**, aby to, co jest, obrátil v nic... (1. Korintským 1, 28)

19 Pavel byl v Korintu zřejmě od podzimu roku 50 do pozdního jara roku 52 po Kristu.

Gallio velice moudře rozhodl: spor Židů neměl zájem řešit, a to ani tehdy, kdy tam došlo k napadení, které zinscenovali předáci synagógy, protože je odmítl s Pavlem. Ani tomu Gallio nevěnoval pozornost. Pán Bůh si nejen poslal Pavla do Korintu, nejen jej tam osmnáct měsíců držel, ale měl tam svého člověka i „ve vládě“ v letech 51 až 52 po Kristu. Takové je Boží dílo!

31/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

„Věrný je Bůh, který vás povolal do společenství se svým Synem, naším Pánem Ježíšem Kristem.“
(1.Korintským 1, 9)

Skutky apoštolské 18, 19 - 28

Pavlův slib?

Pavel nepřestal být Židem. Stříhání v Achajském přístavu v Kenchrejích je známkou, že jeho slib končil. Obsahem slibu bylo zaslíbení života jen pro Pána Boha, odřeknutí se opojných nápojů a zřejmě i zdrženlivostí sexuální²⁰. Závěr slibu byl spojen s určitými obětmi ve chrámě a kněžské úkony byly vydáním svědectví před Pánem Bohem i před lidmi. Tady Pavel skončil slib v přístavu, než se nalodil na cestu do Sýrie, což pro nazorejský slib²¹ bylo dost nezvyklé. Většinou končil slib ostříháním až v Jeruzalémě. Tak jako naposled při Pavlově zatčení v Jeruzalémě, jak k tomu ještě dospějeme (Skutky 21, 20-26).

V případě Pavlově může jít o způsob, ve kterém zákonná ustanovení sloužila k duchovnímu prospěchu – vedla ke Kristu²² a člověk nebyl jejich otrokem. Pavel mohl v rozdávěném a opileckém Korintě dát nazorejský slib čistoty a při odchodu jej ukončit s vděčností, že mu Pán Bůh pomohl a chránil jej.

Pro nás je otázkou, zda bychom dovedli vést odříkavý způsob života, zda jej nemáme pokažený podobou mnišství, která vnucuje celoživotní zasvěcení a spíše člověka ochromuje, než aby mu dovolila ve světě žít účinněji (až na výjimky je chápáno mnišství jako útěk od světa). Nám, protestantům, by bylo užitečné najít svůj způsob *obětavé a horlivé služby*, která by na čas porušila naši požívačnost, ve které všechno na světě i sám Pán Bůh musí sloužit tomu, aby se nám dobře dařilo.

Vzdělaný a výmluvný Apollos

Pavel se nechtěl zdržet v Efezu, i když byl žádán. To je zvláštní, většinou pro něj možnost zvěstovat byla tím nejdůležitějším. Tady své působení svěřil Boží vůli. Třeba se vrátí, když bude Pán chtít. Musel mít dobrý důvod spěchat dále. Akvilu a Priscillu nechal Pavel v Efezu a postupně skutečně dorazil až do Jeruzaléma a přes domovský přístav, syrskou Antiochii, zase do služeb v Malé Ázii. Do Efezu zatím přišel mladý Žid Apollo. Vzđělaný a výmluvný. Ať už se tak cítil nebo necítil, byl v lidských očích konkurencí Pavlovu apoštolství, nicméně nechal si mnohé vysvětlit a Pán Bůh si jej používal. S Pavlem se vlastně mĳjeli. Později se ukázalo, že s Pavlova autorita daná zjevením nepotřebuje s Apollem soutěžit ani v Efezu a ani v Korintě²³, kam Apollo z Efezu, kde si jej Akvila s Priscillou vzali do péče, směřoval.

Na nás záleží jestli se do soutěžení – tak běžného i v církvi – necháme vtáhnout. Jde přeci o Pána Ježíše a každý z bratří a sester má svoje dílo a svoji práci, množství práce – pokud bude poslušný. Jeden vede, druzí pomáhají. Slavné je dílo prvního i toho druhého. Nemá smysl soutěžit mezi církvemi. Naše města a obce jsou plná možných křesťanů, jen se k nim dostat, získat důvěru a předat jim evangelium.

Janův křest a křest ve jméno Pána Ježíše

20 Jako například manžel Bat-šeby Uriáš (2. Samuelova 11, 11), který válce rozuměl jako době zdrženlivosti ve všech směrech – podle Exodu 19, 15 a 1. Samuelovy 21, 5n. Pavel podobně radí i pro manželství (1. Korintským 7, 4-5).

21 Nazírský nebo nazorejský slib, dočasného zasvěcení podle Numeri 6, 2-21

22 Zákon je *pěstounem* na cestě ke Kristu Galatským 3, 24n

23 1. Korintským 1, 10-13 a 30

Apollo měl vzdělání a výmluvnost – ale znal jen křest Janův. Chybělo mu něco? Vždyť přesvědčivě přeci vedl k Pánu Ježíši! Jaký je rozdíl mezi křtem Janovým a křtem ve jméno Pána Ježíše? Není to jen příslovečné církevní slovíčkaření? Nebylo lepší mávnout rukou a hlavně sledovat, aby všechno šlo v pohodě?

Křest Janův byl vyznáním hříchů a předělem v duchovním životě. Křest obracel zřetel k Ježíši jako k očekávanému Mesiášovi. Praxe toho křtu navazovala na různá židovská rituální omývání.

Přestože Jan Křtitel dávno nebyl, jeho volání k pokání a na cestu za Ježíšem, zůstalo. Křtilo se k hlubšímu židovství. Křest Janův je opakovatelnou zkušeností.

Pán Bůh však připravil lidem ještě více. *Křest ve jméno Pána Ježíše* byl ponořením do vztahu se vzkříšeným Mesiášem a souvisel s mocí Ducha svatého. Kdo se znovu narodí z moci Ducha svatého, je také pokřtěn Duchem, má být veřejně pokřtěn vodou a začleněn či zapojen do těla Kristova. Křtem ve jméno Otce, Syna i Ducha svatého, jak to nařídil sám Pán²⁴, se křtí do křesťanské církve a k novému životu z moci Ducha svatého. Tento křest se neopakuje.

Není to náš případ, neznáme z evangelia jen část a neměli bychom si nechat vysvětlit více? Nestačí nám jen náboženský nátěr příznivců? Neměli bychom se křtem plně zapojit do křesťanské církve? Můžeme mít vystudovanou teologii, být dobrými řečníky – a je to málo. Neměli bychom si osvojit celou šíři Božího díla? Vždyť je pro Boží dělníky připravena moc Ducha svatého!

32/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

*„I vy jste byli mrtvi pro své viny a hříchy, v nichž jste dříve žili podle běhu tohoto světa, poslušni vládce nadzemských mocí, ducha, působícího dosud v těch, kteří vzdorují Bohu.“
(Efezským 2, 1n)*

Skutky apoštolské 19, 1 - 20

Správná otázka

Pavel se zeptal nikoli na křest, na církevní příslušnost, ale na Ducha svatého. O něho jde! Neptal se, kdo vás to křtil? Každý může dát jen to, co má. A Boží služebníci jsou tu proto, aby si je Pán Bůh využíval k tomu, aby lidé dostali více. Apollos dal *Janův křest* a Pavel přidal to další²⁵. Apollos nekonal špatně, ale tady je právě vidět, co mu museli Akvilla a Priscilla (Skutky 18, 26) profesionálnímu řečníkovi z Alexandrie ještě vysvětlit. Tady jsme v Efezu, kam přichází Pavel po Apollovi. A do Korintu zase přišel Apollo po Pavlovi a ten to komentuje tak, že on sázel a Apollo zaléval²⁶.

Ještě k tomu Duchu svatému: Z tohoto Pavlova činu se stalo v římskokatolické církvi biřmování. Letniční křesťané zase praktikují vzkládání rukou, kterým se dává Duch svatý a je to doprovázeno darem nesrozumitelných jazyků a řečí ve vytržení. Nejsme a nebudeme katolíci ani letniční. Tento příběh je skutkem Ducha svatého s lidmi a není kuchařkou, podle které by se mělo pracovat. V textu je dále zmíněna tvrdošijnost Pavlových posluchačů. Té známe z církevního života dost a dost. Občas nemá jiný lék než ten, že se Pavel a učedníci zvedli a ze synagogy odešli do světského prostoru pojmenovaného po nějakém Tyrannovi²⁷.

Text nás vede k životu z Ducha svatého a také učí navazovat na službu předchozích služebníků Božích. Nemáme kuchařku pro život víry, máme biblický text a živého Boha! Vyvarujme se tvrdošijnému odporování pravdě, slepota vůči evangeliu rozděluje a působí odchody.

24 *Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého* (Matouš 28, 19)

25 *Kdo je vlastně Apollos? A kdo je Pavel? Služebníci, kteří vás přivedli k víře, každý tak, jak mu dal Pán.* (1. Korintským 3, 5)

26 *Já jsem zasadil, Apollos zaléval, ale Bůh dal vzrůst; a tak nic neznamena ten, kdo sází, ani kdo zalévá, nýbrž Bůh, který dává vzrůst. Kdo sází a kdo zalévá, patří k sobě, ale každý podle vlastní práce obdrží svou odměnu. Jsme spolupracovníci na Božím díle, a vy jste Boží pole, Boží stavba.* (1. Korintským 3, 6-9)

27 *Ze západního kodexu D víme, že Pavel ve škole působil od 11 hodin do 4 odpoledne. Tedy v čase, kdy bylo ve škole volno. Do jedenácti se ve škole učilo, pak bylo horko a „polední klid“, který využíval Pavel ke zvěstování. Od rána do jedenácti Pavel pracoval v dílně...*

Dva roky neobvyklých mocných činů

Pavel si nemohl pomoci, to Duch svatý to dělal. Vypadalo to jako bílá magie. *Posvěcené* šátky pomáhaly od nemoci. Tato praxe v církvi *ztuhla* ve víru v ostatky a relikvie. Pověřivost pak vítězí nad vírou. Proč k tomu dal Pán vůbec příležitost? Efez byl městem mocné magie a Pán Bůh se rozhodl jednat tak, že magii přebil svými divy. Tak nepracuje všude, jen tam, kde je to třeba. V Efezu se objevují zmatené pokusy židovských mágů, kteří se vydávali za syny velekněze. Zlí duchové pak doznávali že *Ježíše znají a o Pavlovi ví...* Nemohl ten Pavel mít lepší vysvědčení v duchovním světě, zmiňují jej se svým úhlavním nepřítelem dohromady. *Ježíše znají*, tj.: ví kdo to je a co od Něho mohou čekat. Pavel je jen člověk, toho se zlí duchové nebojí, ale ví o něm. Je to dobré vysvědčení a zároveň svědectví o zranitelnosti. Kdyby tam nebyl ten Ježíš, byl by to důvod ke strachu. Zlý svět o nás ví. Jde ale jen tam, kam mu Ježíš dovolí. Nemůže přece s Ježíšem ani s námi soupeřit. Oproti tomu židovští mágové jsou jen soupeři, s těmi si to vyřiká. Tak jako duchové s duchy, jako Sparta se Slávií, si to rozdají. Ani zařikání jménem Ježíšovým či Pavlovým jim nepomůže.

Z toho můžeme odvodit: Kdo hloupě leze do duchovního světa a dělá za každou cenu hrdinu, může si také velmi uškodit. O kom je v duchovním neviditelném světě povědomí, ten má Boží ochranu a péči. Kam přichází evangelium, tam chtě nechtě přicházejí i divy Boží milosti. A to podle Božích plánů a v takové míře, jakou chce Bůh. Nejsme dobrodruhové, kteří prahnou po divech a zázracích. Naopak s Husem věříme: *Kde se zvěstuje evangelium Kristovo, tam se království Boží plodí a d'ábel pryč pudí.* To bylo jeho přesvědčením pro kázání v Betlémské kapli.

Kde se vzal zvyk pálení knih

V Efezu se pálí knihy a my známe jejich ekonomickou cenu. Padesát tisíc stříbrných *drachem*. Jedna *drachma* byla mzdou dělníka na den! Neznáme literární cenu. Dnes by jistě k tomu literárnímu svědectví o antice přibyla i historická cena svitků, kterým se říkalo *Ephesia Grammata*. Kdo chtěl být *gramotný*, potřeboval mít svitek. Svitek obsahoval zařikání, *mantru*, bez níž by život nebyl životem. Ve skutečnosti se však majitel pletl do duchovního světa, dovolával se tam té či oné duchovní autority. Ale ve světle příběhu židovských mágů a hlavně evangelia, které Pavel zvěstoval, zjistili, že je to pěkně nebezpečné a že je tu cesta, jak se toho zbavit a jak být pod lepší ochranou. Takže pálili knihy o sto šest. Někdy se pálí vlastní výrobky, aby se udělalo místo pro nové. Otvírá se tak trh pro nové výrobky. Tady byl trh ohrožen. Efezský byznys s náboženstvím byl nesmírně propracovaný²⁸ a Pavlovo působení jím notně zatřásl. Pálení knih ve středověku či v baroku u nás už bylo součástí souboje dvou ekonomických systémů o moc. U nás se pálily Bible, magické zařikačky, samozřejmě zbožné a duchovní na první pohled, se naopak tiskly. Lepší metodou bylo schovat alespoň něco jako *Libri prohibiti* – zakázané knihy v klášterních knihovnách, abychom dnes věděli, co tehdy jezuitům vadilo²⁹.

Z toho všeho víme toto: Šíření evangelia má vliv na ekonomiku, vrací ji tam, kde by být měla. To se však nelíbilo a nelíbí těm, kteří mají jiné plány. Evangelium vrací peníze tam, kam patří – do koloběhu skutečných hodnot a do mzdy za skutečnou práci.

28 Chrám Artemidin byl bankou, místem uctívání božstev, každý městský úředník byl především knězem chrámu.

Schránky se soškami bohyně se skládaly na oltář a když jich bylo moc, tak se spálily, aby bylo místo na další. Pálení svitků, které byly výnosným zbožím vyváženým do daleka, však mělo jiný charakter.

29 Víme, co pater Koniáš páčil. V jeho Klíči z roku 1749 je zaznamenáno, že spálil 868 českých, 255 latinských a 441 německých náboženských knih. Nemravných pak 8 latinských a 449 německých, 77 francouzských. (Jiří Bílý, Jezuita Antonín Koniáš, osobnost a doba, Vyšehrad 1996)

33/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

„Hory se před Hospodinem jako vosk taví, před Pánem veškeré země.“
(Žalm 97,5)

Skutky apoštolské 19, 21 - 40

Pavlův rozvrh a neklidné časy

Pavel už zase plánuje změnu. Potřebuje se dostat do Říma, ale před tím se musí zastavit v Jeruzalémě. Duch svatý mu tam nechystá zrovna milé přijetí, ale je to jeho cesta. Bude zatčen a do Říma už pojede jako vězeň. A bude to jeho poslední cesta, ale bude to Boží cesta.

Jsou ještě lidské cesty. Krátký proces chtěla udělat s Pavlem také efezská hospodářská komora. Její představený, zlatník a stříbrník Demetrios, dokázal vzbouřit všechny směnárny, prodavače upomínkových předmětů a náboženských předmětů (jak se říká devocionálii) včetně těch, kteří se skrývali za literaturu (vydavatelé zaříkaděl) a dalších poskytovatelů služeb v cestovním ruchu, včetně opékačů parků a prodavačů kysaného zelí. S úpadkem prosperity a svého blahobytu díky působení evangelia se neměli chut' smířit, proto se vzbouřili. Hezké je, že jejich všemohoucí Artemis byla závislá ne jejich byznysu. Jejich úpadek by byl jejím úpadkem. Jak průzračná a hloupá logika. Žádná kouzla – byznys! Tak to je, přátelé! Mrskáni kampaněmi hrstky uživatelů blahobytu se musíme dozvědět, že nejde o nic jiného, než o příjmy té hrstky a užitek z jejich podnikání. Zapomeňte na nějakou bohyni či boha, nechte stranou demokracii a její ideje. Jde o nás! To je holá pravda. Nemusí to stát moc práce, abychom to rozklíčovali, stačí pozorně poslouchat. Vlastně Demetrios řekl, že pokud upadne jeho byznys, upadne sláva Diany/Artemis a něco závažného bude chybět celému světu. Nepřipadají vám stejně komicky někteří naši čeští politikové, kteří mají v hrsti celý svět? A nepřipadáme si tak důležitě také my sami?

Srocení lidu, v němž většina nevěděla, proč se sešlo

Davové šílenství nemá moc velkou logiku. Šli sousedi, tak šli s nimi. Pod ruce se jim dostali nešťastní Makedonci Aristarchus a Gaius, Pavlovi kolegové. Zřejmě si zažili horké chvíle, protože se dostali do horkého kotle amfiteátru, kde dvě hodiny dav ryčel svoji chrámovou mantru: *Veliká je Artemis Efezská!* O divadle víme, že mělo kapacitu 24 000 lidí...

Ti dva radši mlčeli (věděli, že je lepší se modlit potichu), mluvit chtěl Pavel, měl zřejmě svědomí za dva své muže, kteří jsou v rukou davu. Bylo mu jasné, že by pouze nasadil svůj život. Kolem sebe i mezi soudnými lidmi z pohanů měl moudřejší, kteří si rychle spočítali, že by Pavel ani jeho kolegové nemuseli dopadnout dobře. A zabránili mu vůbec k divadlu jít.

Za zmínku stojí pokus Židů, kteří postrčili dopředu Alexandra. Co tím chtěli dokázat? Chtěli se od Pavla distancovat? Chtěli se obhajovat? Tento pokus dokazuje mimořádnou hloupost a necitlivost židovského obyvatelstva Efezu. Ať tak či tak, rychle byl Alexandr ukřičen.

Rozum pobral městský úředník. Když se Efezští vyřvali, uklidnil je úklonou k Artemidinu chrámu a zmínil i její obraz spadlý z nebe. Přesně nevíme, oč jde, jen tušíme³⁰.

Nicméně vystrašil pořadatele z hospodářské komory tím, že by mohly být postihy za neohlášené shromáždění, přece jenom jich tam nebylo málo. A na to křiklouni slyšeli. Zase by mohli mít problémy s obchodem.

Dejme si pozor na davová šílenství. Nikdy nemusíme dělat to, co dělají všichni. A vezme, že s davy není vždycky nejmoudřejší mluvit. Lépe být zticha a modlit se. Naivita Židů ukazuje, že člověk namočený ve zbožném světě může být mimo skutečnost. Toho je třeba se také vyvarovat a být v obraze o obecných poměrech. Lidské mocnosti končí tak, jako Dianin chrám. Žijme s povědomím naprosté svrchovanosti Boží a respektujme ji...

30 Artemis měla podobu ženy, jejíž celá přední část trupu byla pokryta ženskými prsy. Říkali jí *Multimamma* a na hlavě měla korunu v podobě věže městské brány a v té koruně zřejmě meteorit, který byl uctíván, protože *spadl z nebe*. Něco podobného jako v muslimské kaabě, která stojí v Mekce. Na sukni ženské podoby byly řady vyobrazení zvířat, jako způsob zajištění plodnosti stád prosebníků, po stranách poletovaly včelky. Ostatně kněžky ve velkém chrámě se nazývaly *včely* a vykastrování kněží zase *trubci*. S Dianou/Artemis se vstávalo, lehalo, rodilo i umíralo. Byla to bohyně na všechno a známe z vykopávek téměř padesát podobných vyobrazení této spasilky. Chrám je dnes v rozvalinách. Sloupy z něj byly v chrámě Hagia Sofía v Cařihradě, ovšem dnes jsou součástí mešity.

34/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

„Ale já nepřikládám svému životu žádnou jinou cenu, než abych dokončil svůj běh a splnil úkol, který jsem dostal od Pána Ježíše: hlásat evangelium o Boží milosti“
(Skutky apoštolů 20, 24)

Skutky apoštolské 20, 1 - 16

Smysl putování

Když poprask v Efezu ustal, Pavel se zvedl, že pocestuje dále. Jednak měl vnitřní nutkání (20, 22 čteme, že jej Duch nutil na cestu do Jeruzaléma, přesněji podle původního textu byl *(s)vázán Duchem*) ač tušil, že to nebude příliš úspěšná cesta. Pak se také odhodlal k cestě proto, že jeho úkolem nebylo vítězit na lidmi, nad městskými radami a vládci. Proto nepokračoval v Efezu. Jeho úkol byl *hlásat evangelium o Boží milosti* (20, 24). Možná bychom se měli méně svazovat s úspěšnými misemi, s místy pobytu, s rodnou hroudou a majetkem. Kdo ví, kde nás Pán Bůh chce mít. A naopak, měli bychom tvořit společenství poutníků, pomáhat si, abychom společně přestáli nejistou existenci. Pavel Efezské na rozloučenou *povzbudil*. To nebylo nějaké poplácání po zádech, jacíže jsou chlapáci, ale dal jim vše potřebné, aby mohli viset na samotném Pánu a Spasiteli. Na první pohled to vypadá, že Pavel a jeho kolegium směřovali do Jeruzaléma. Ale je to jinak. Pavel šel do Jeruzaléma notnou oklikou přes Řecko, kde spěchal tak trochu...³¹ Pavel proběhl Řecko a pak se chtěl plavit rovnou do Sýrie, ale ani to mu Pán Bůh nedovolil. Přesně nevíme, jaké úklady mu bránily, ale asi byly dostatečné pro změnu plánu.

Proč je třeba lékař Lukáš

Jsou tady vypsáni všichni kolegové, kteří Pavla zrovna doprovázeli. A Lukáš se tu vyjadřuje v množném čísle – my, tedy já a Pavel. To běžně nedělal, stačí si porovnat další kapitoly. Lukášova přítomnost je tu mimo jinou věrnou a tichou službu (nezvýrazňovanou a každodenní, jíž si každý služebník evangelia velice cení) také proto, že když Pavel v Troadě (Tróji) kázal dlouho (cítil, že mnoho příležitostí už mít nebude) a došlo k nešťastné události, za kterou Pavel nemohl přímo, bylo Lukáše třeba.

Zajímavé: I Pavlovi při kázání lidé spali! Kazatelé se tedy musí laskavěji chovat ke spícím. Chápat jejich únavu a nevytýkat jim ji. Jakkoli je pochopitelné, že se nám chce spát, zaspat ale nesmíme. Jsme nepoměrně jinou společností, naše kostely nejsou tak nebezpečné. Nicméně, dnešní pády mohou být tragické jiným způsobem. Padáme do bezvědomí světa, do názorů médií. Do *názorové smrti*. Mladík Eutychos spadl z velké výšky třetího poschodí na podlahu a byl mrtev. Nicméně bez nějakého divadla mladíka vzkřísil z mrtvých. Mladík byl mrtev podle biblického textu a Lukáš tu ověřuje, že jej později přivedli zpět do shromáždění živého. Dal tedy lékařské ověření divu Boží milosti, za který smíme být vděční s trojskými křesťany. Pavel pak zase z Tróje odešel, nevychutnal si slávu, ba šel pěšky asi 36 km – možná i sám přeběhl poloostrov – a Lukáš jej tentokrát nedoprovázel. Nalodili se pak až v Assu a začala plavba Dodekanéskými ostrovy, dnes významnou řeckou turistickou oblastí. Větší zastavení bylo až v Milétu, který je nám znám jako významný antický přístav³² a také podle peněz, které se tu razily už kolem roku 600 před Kristem³³. Tentokrát si Milétos Pavel vybral pro setkání s efezským staršovstvem, které to mělo k němu ze svého města

31 Mapy, kde se pro nedostatek místa vymalují barevnými čarami Pavlovy misijní cesty jsou k pozoufání. Tato misijní cesta je sama o sobě komplikovaná, doporučuji najít vydání bible, kde jsou jednotlivé cesty rozloženy (například ČEP z roku 2001, šedomodrá „cihlička“ s novou sazbou odstavců na celou šíři jednoho sloupce).

32 *Milétos* patřil mezi dvanáct nejvýznamnějších íónských měst, kde končily trasy karavan z asijského vnitrozemí; zde se zboží překládalo na lodě, které je vozily do pevninského Řecka. Právě íónská města však nebyla jen místem obchodní výměny - narážely zde na sebe také vědomosti Západu a Východu. Vynálezy jako kalendář, mince, závaží a snad i písmo dorazily z Východu nejdříve k maloasijským Íónům, kteří je pak předávali dále. Milétos pak byl nejjihnější z oněch dvanácti měst. Významný obchodní přístav způsobil, že se Milétos stal asi nejbohatším městem celého Řecka. A z této prosperity nebohatli jen obchodníci, ale i mudrci. Milétos je totiž rodištěm řecké, a tím i západní, vědy a filosofie. Narodil se tu roku 640 před Kristem filozof a matematik *Thalétos*... (čerpáno z <http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1935>) Také do Milétu paří filozofové Anaximandros a Anaximenes.

33 *Statéry* z Milétu jsou tak běžné, že je možno na našich burzách pořídit jednogramový statér za řádově 1000 Kč (cena z dubna 2009) viz http://www.numismatika.cz/CNS-Tabor/T064_Katalog/64kat0101.htm

asi 50 km daleko.

35/ Skutky Ducha svatého mezi lidmi

„Je někdo slabý, abych já nebyl slabý spolu s ním? Propadá někdo pokušení, abych já se tím netrápil?“
(2. Korintským 11, 29)

Skutky apoštolské 20, 17 - 37

Naléhavost evangelia

Kdyby dnes přišel Pavel do Říčan a paktovali se vůči němu Židé, řekli bychom si: „*Na každém šprochu, pravdy trochu!*“ Pavel je konfliktní osoba! A protože žijeme ve společnosti, kde není problémem zničit pověst komukoliv, a to na dvě doby, mohli bychom přehlédnout podstatu.

Mediální svět nás učí matlat dohromady fakta tak, že nevíme čemu věřit. Zařídít něčí nedůvěryhodnost je hračkou!

Pavel je však průhledným člověkem. Je mu vidět až do žaludku. A na této průhlednosti staví důvěryhodnost. Dnešní vrcholná politika by se tak dělat nedala, ta místní snad ano (zkusme diskutovat proč), ale jistě se tak budovat dá církev – a s úspěchem. Tři roky musely stačit, aby se Efezané dostali ke všemu, co potřebovali vědět k samostatnému životu víry a ke správě sboru. Tak se dá tvrdit, že Pavel prosvědčil (řecky *diamartyromai*) Efezanům Krista. Naléhavost nebyla v přemlouvání. Pavel posluchačům neseděl za krkem a nemořil je dokud..., ale celým stylem života je vedl k pokání, ke změně života. To se nedalo přejít. A to by mělo být limitem naší služby okolí.

Svěření slovu milosti

Pavel věděl dopředu, dokonce opakovaně, že v Jeruzalémě jej nic dobrého nečeká. V Efezu si před časem nechal poradit, aby nechodil do divadla, ale teď si je jist, že Duch svatý jej na jedné straně nutí jít do Jeruzaléma a na druhé straně mu ujasňuje, co se tam bude dít. Ví o poutech, utrpení a je mu jasné, že Efezany už neuvidí. Hlasem Ducha je to i to. Jak nasloucháme Duchu svatému my? Pavel prohlašuje, že jeho vinou se nikdo nepropadne do zahynutí. To zní jako alibi. Ale v souvislosti dalších slov a nám známých dějin je to jinak. Není to alibi, ale ujištění, že od Pavla pracujícího ve dne v noci slyšeli vše, co potřebovali ke spáse. Že není třeba poslouchat židovské opravovače evangelia a ani oduševnělé zastánce gnóze. Takoví vlci budou trhat stádo a povstanou zevnitř a přijdou ze vnějšku. To není milé proctví. Jisté je, že slovo milosti Pána Ježíše dokáže udržet každého. Žádná instituce, žádná osobnost – ale slovo milosti. Nejsme příliš závislí na metodách, na osobnostech? Nevymlouváme se, že nic nemůžeme dělat, protože v církvi není ten nebo onen? Není v Bibli krásnějšího textu, který by ukazoval, jak je evangelium nezávislé na vůdcích.

Co musí obsahovat kázání

Zdá se, jako by Pavel mluvil o církvi jedenadvacátého století. Pavel, který popisuje práci v Efezu jako *zápas se šelmami* (1. Kor 15, 32), se tehdy staral o své živobytí, jako se bude muset západní církev brzo starat také. Apoštol se nestyděl přijímat za svou práci mzdu, ale nikdy se jí nedožadoval. Nikdy neřekl: „Neplatíte – tak nedělám!“ Viděl, že má před sebou chudé a slabé křesťany bez domova a slušného vychování. Motem mu byla slova Pána Ježíše: „*Blaze tomu, kdo dává, ne tomu, kdo bere,*“ která ovšem nezaznamenala žádná z evangelií. Kázal tedy nejen slovy, ale také životem.

Dojetí starších z Efezu bylo nejvíce motivováno tím, že Pavla už neuvidí. To je zcela lidské a Lukáš to zaznamenal, ač to nebylo důležité a trochu to škodí obrazu velevážených představitelů církve. Ostatně, Pavlova řeč byla tak silná, že mohlo být více motivů k emocím. Mohlo zapracovat i jejich svědomí. A tak až dodnes tento text staví před čtenáře tvrdé otázky.